Emocje między językami

HISTORIE PEŁNE EMOCJI

Scenariusz zajęć dla dzieci w wieku 6–10 lat

Autorka: Sandra Walecka

Opracowanie graficzne: Monika Lewandowska

STOWARZYSZENIE PORADNIA POLONIJNA

Polska na czasie

INSTYTUT ROZWOJU JĘZYKA POLSKIEGO

Sfinansowano przez
Instytut Rozwoju Języka Polskiego
ze środków budżetu państwa

Dlaczego warto poruszyć ten temat?

Emocje towarzyszą dzieciom każdego dnia: w domu, w szkole, podczas zabawy, spotkań z rodziną i kontaktów z rówieśnikami. Rozpoznawanie, nazywanie i wyrażanie własnych uczuć pomaga lepiej rozumieć siebie, budować relacje z innymi oraz radzić sobie w codziennych sytuacjach.

Dla dzieci polonijnych temat emocji ma szczególne znaczenie. Dorastanie wśród różnych języków i kultur wiąże się z wieloma doświadczeniami. Radość ze spotkania z rodziną w Polsce może przeplatać się z tęsknotą po powrocie do kraju zamieszkania. Ekscytacji przed wyjazdem może towarzyszyć niepewność, a nauka polskiego może budzić dumę, zawstydzenie lub frustrację. Rozmowa o emocjach daje dzieciom przestrzeń do zauważenia, że wszystkie te uczucia są naturalne i mogą się pojawiać.

Scenariusz wspiera rozwój kompetencji emocjonalnych i językowych. Dzieci poszerzają słownictwo dotyczące emocji oraz ćwiczą opowiadanie o doświadczeniach. Poznawanie słów opisujących uczucia może ułatwiać mówienie o sobie i rozumienie innych. Dzieci odkrywają też, że ta sama sytuacja może wywoływać różne emocje. Każde uczucie zasługuje na szacunek, choć nie każde zachowanie pod jego wpływem jest bezpieczne dla nas i innych.

Dzięki zabawom, scenkom dramowym i rozmowom uczestnicy poznają różne sposoby wyrażania emocji: słowa, głos, mimikę i gesty. Zajęcia dają okazję do używania języka polskiego podczas opowiadania o przeżyciach, wspomnieniach i relacjach z innymi.

Jak zaplanować pracę?

Podpowiedź

Dostosuj tempo i liczbę przykładów do grupy. Zajęcia można rozłożyć na kilka spotkań. Dzieci mogą odpowiadać po polsku, w innym języku, gestem lub rysunkiem. Pomóż znaleźć polskie słowa bez przymusu powtarzania.

Czego będziesz potrzebować?

Przed zajęciami wydrukuj załączniki, wytnij karty i przygotuj miejsce do pracy w kręgu oraz swobodnego, spokojnego ruchu. Przygotuj:

- karty z historyjkami „Emocje mają głos” (załącznik nr 1, s. 9–10)
- zestaw kart z ilustracjami sytuacji dla każdego dziecka lub pary (załącznik nr 2, s. 11–14)
- po jednym kole emocji dla każdego dziecka (załącznik nr 3, s. 15)
- dwa duże arkusze papieru lub tablicę
- wydrukowaną flagę Polski i flagę kraju zamieszkania dzieci; w zróżnicowanej grupie także flagi innych ważnych dla niej krajów
- nożyczki odpowiednie dla wieku dzieci
- klej lub masę mocującą
- taśmę klejącą
- ilustrację walizki do podsumowania (załącznik nr 4, s. 16)
- ołówki, kredki lub flamastry do koła emocji

Flagi przygotowuje osoba prowadząca. Można pracować na wspólnym zestawie ilustracji i powiększyć wybrane plansze.

Krok 1. W świecie emocji

Zaproś dzieci do kręgu. Mogą stać lub siedzieć. Przypomnij, że emocje można wyrażać słowami, mimiką, gestami i postawą ciała. Wyjaśnij: „Za chwilę przeczytam różne sytuacje. Spróbujcie pokazać, co może czuć ich bohater. Na razie używajcie min, gestów i ruchu, bez nazywania emocji”.

Sytuacje do pokazania

- Dostałem wymarzony prezent.
- Zgubiłem ulubioną zabawkę.
- Zobaczyłem pająka.
- Kolega zburzył moją budowlę z klocków.
- Babcia przyjechała w odwiedziny.
- Muszę pożegnać rodzinę po wakacjach.
- Mam powiedzieć wiersz przed całą klasą.
- Pani pochwaliła mój rysunek.

Po każdej sytuacji daj dzieciom kilka sekund na przygotowanie pozy lub gestu. Każda osoba może pokazać własną interpretację. Nie trzeba odgrywać sytuacji, która budzi dyskomfort; można ją pominąć lub obserwować.

Podkreśl, że tę samą emocję można wyrażać na różne sposoby. Jedne osoby skaczą z radości, inne szeroko się uśmiechają. Ktoś przestraszony może cofnąć się o krok, a ktoś inny znieruchomieć. Sama mina lub gest nie daje pewności, co czuje druga osoba; możemy ją o to zapytać.

Krok 2. Emocje mają głos

Przygotuj karty z załącznika nr 1. Każda zawiera historyjkę i wskazówkę do odegrania wybranej emocji. Chętne dzieci losują kartę i mają chwilę na przygotowanie. Następnie czytają historyjkę, próbując oddać emocję głosem i gestem. Nie odczytują wskazówki. Mogą dopasować formy gramatyczne do swojej postaci.

Zachęć do eksperymentowania z intonacją, tempem i głośnością mówienia, mimiką oraz ruchem. Pozostałe osoby słuchają i proponują, jaką emocję przedstawiono. Wskazówka na karcie jest zadaniem aktorskim, a nie jedyną możliwą reakcją na tę sytuację.

Po każdej prezentacji zapytaj:

- Po czym poznaliście, jaką emocję mogła przedstawiać ta osoba?
- Które słowa, gesty lub cechy głosu zwróciły waszą uwagę?
- Czy tę samą historię można opowiedzieć z inną emocją? Co wtedy się zmieni?

Podsumuj: „O uczuciach możemy opowiadać słowami, głosem, mimiką i gestami. Te sygnały pomagają nam się porozumiewać, ale warto też pytać, jak ktoś się czuje”.

Podpowiedź

Dziecko może wystąpić w parze, powtarzać krótkie fragmenty po dorosłym albo tylko pokazywać gesty. Nie oceniaj akcentu ani płynności czytania. Wyśmiewanie czyjejś wymowy wymaga reakcji dorosłego; nie odgrywajcie wyzwisk.

Krok 3. Emocje między językami

Przygotuj dwa duże arkusze lub podziel tablicę. Oznacz jedną część flagą i nazwą Polski, a drugą flagą i nazwą kraju zamieszkania dzieci. W zróżnicowanej grupie uwzględnij także inne ważne dla dzieci kraje. Zostaw wspólne miejsce między częściami.

Rozdaj zestawy ilustracji z załącznika nr 2. Karty możesz wyciąć wcześniej lub poprosić o to dzieci. Zaproś do obejrzenia obrazków i zastanowienia się, z jakimi miejscami się kojarzą. Dzieci przyklejają je przy wybranym kraju, między krajami albo odkładają, jeśli nie chcą lub nie potrafią wybrać miejsca.

Podpowiedź

Można wybrać kilka miejsc. Dziecko nie musi znać Polski z własnego pobytu ani ujawniać osobistego wspomnienia. Może odwołać się do opowieści, zdjęcia lub wymyślonej postaci.

Po zakończeniu usiądźcie w kręgu. Powiedz: „Każdy z nas ma inne doświadczenia i wspomnienia. Ta sama sytuacja może kojarzyć nam się z różnymi miejscami i uczuciami. Nie ma tu dobrych ani złych odpowiedzi. Emocje łączą się z naszymi przeżyciami, ludźmi i ważnymi dla nas miejscami. Każda osoba ma swoją historię i własną mapę emocji”. Zaproponuj rozmowę:

- Czy podobna sytuacja może budzić inne uczucia w Polsce i w kraju, w którym mieszkasz?
- Czy ktoś umieścił ten sam obrazek przy innym kraju? Czy chce opowiedzieć o swoim wyborze?

Zapytaj także: „Jak nazwiesz wybrane uczucie po polsku? Czy znasz słowo w innym języku?”. Nie trzeba podawać tłumaczenia ani szukać idealnie jednakowego znaczenia.

Krok 4. Słowa, które opisują emocje

Rozdaj koła emocji z załącznika nr 3. Czytaj kolejne nazwy i objaśniaj je na przykładach. Dzieci proponują, w której części koła umieścić dane słowo, oraz uzasadniają wybór. Mogą wpisać je w więcej niż jednym polu lub między polami. Młodszym dzieciom pomóż w czytaniu i pisaniu; mogą też dyktować lub rysować.

Podpowiedź

Cztery pola pomagają porządkować słownictwo w tej zabawie. Nie są ścisłą klasyfikacją psychologiczną. Zazdrość, zawstydzenie, wdzięczność czy podekscytowanie mogą łączyć się z różnymi uczuciami. Uznawaj uzasadnione propozycje dzieci.

Przykładowe grupy słów

Radość

- Duma: cieszę się z tego, co udało mi się zrobić.
- Wdzięczność: cieszę się, że ktoś mi pomógł lub zrobił dla mnie coś dobrego.
- Podekscytowanie: bardzo cieszę się na coś, co ma się wydarzyć; mogę też czuć napięcie.

Smutek

- Tęsknota: bardzo brakuje mi kogoś lub jakiegoś miejsca.
- Rozczarowanie: jest mi przykro, bo coś potoczyło się inaczej, niż się spodziewałem lub spodziewałam.
- Żal: jest mi przykro z powodu tego, co się wydarzyło lub czego zabrakło.

Złość

- Irytacja: coś mnie denerwuje.
- Frustracja: staram się coś zrobić, ale napotykam przeszkody i trudno mi osiągnąć cel.
- Zazdrość: chcę mieć lub umieć to, co ma albo potrafi ktoś inny; mogą towarzyszyć temu różne uczucia.

Strach

- Zawstydzenie: czuję się nieswojo, gdy uwaga innych skupia się na mnie lub zdarzy mi się coś niezręcznego.
- Niepewność: nie wiem, co się wydarzy, i mogę się tym martwić.
- Przerażenie: bardzo mocno się boję.

Podsumuj: „Niektóre uczucia są do siebie podobne, ale mają różne nazwy i znaczenia. Możemy też czuć kilka rzeczy naraz. Poznawanie nowych słów pomaga nam dokładniej opowiadać o tym, co przeżywamy”.

Krok 5. Żywe rzeźby

Wyjaśnij, że po usłyszeniu nazwy emocji dzieci mają około pięciu sekund, aby stworzyć „żywą rzeźbę": pokazać ją miną, gestem i wygodną pozycją ciała. Mogą stać lub siedzieć. Chętne dziecko „ożywa" na umówiony sygnał, np. wypowiedzenie jego imienia, i mówi krótkie zdanie: „Hurra! Udało mi się!", „Jest mi smutno", „To niesprawiedliwe!" lub „Trochę się boję". Potem wraca do pozy. Dotyk ramienia stosuj tylko po wcześniejszej zgodzie dziecka; równie dobrze sprawdzi się sygnał bez dotykania.

Wykorzystaj: smutek, radość, złość, strach, dumę, tęsknotę, irytację, zawstydzenie, wdzięczność, rozczarowanie, frustrację, niepewność, podekscytowanie, żal, zazdrość i przerażenie.

Krok 6. Walizka emocji

Połóż na środku ilustrację walizki z załącznika nr 4.

Powiedz: „Dzisiaj poznawaliśmy wiele słów opisujących uczucia. Wyobraźcie sobie, że zabieracie do domu jedno z nich: nowe, ważne albo takie, które chcecie lepiej zapamiętać". Zaproś chętne osoby do dokończenia zdania: „Dzisiaj zabieram ze sobą słowo..., bo...". Można też wskazać słowo, narysować je lub pominąć swoją kolej.

Załącznik nr 1

Emocje mają głos

Wytnij karty. Przeczytaj historyjkę z podaną emocją, ale nie odczytuj wskazówki. To jedna z możliwych interpretacji.

1. Spotkanie na lotnisku

Właśnie wysiadłem z samolotu w Polsce. Na lotnisku czekają na mnie babcia i dziadek. Bardzo długo się nie widzieliśmy.

Odegraj: radość

2. Pożegnanie po wakacjach

Dzisiaj jest ostatni dzień wakacji. Za chwilę muszę pożegnać babcię i wrócić do domu. Nie wiem, kiedy znowu się zobaczymy.

Odegraj: smutek

3. Czytanie w klasie

W klasie pani poprosiła mnie o przeczytanie tekstu po polsku. Boję się, że pomylę trudne słowa.

Odegraj: strach

4. Przewrócony zamek

Budowałem z klocków bardzo wysoki zamek. Nagle młodszy brat przypadkiem go przewrócił.

Odegraj: złość

Załącznik nr 1

Emocje mają głos

Wytnij karty. Przeczytaj historyjkę z podaną emocją, ale nie odczytuj wskazówki. To jedna z możliwych interpretacji.

5. Pierwszy dzień w szkole

Pierwszy raz jestem w nowej polskiej szkole. Nikogo tutaj nie znam i zastanawiam się, czy ktoś będzie chciał się ze mną bawić.

Odegraj: strach

6. Przykra uwaga kolegi

Kolega śmieje się z mojego polskiego i mówi, że źle wymawiam niektóre słowa. Bardzo mi się to nie podoba.

Odegraj: smutek

7. Pieczenie pierników

Dzisiaj piekliśmy z babcią pierniki. Cały dom pięknie pachnie, a my śmiejemy się i dekorujemy ciasteczka.

Odegraj: radość

8. Gdzie jest mama?

Na lotnisku nie mogę znaleźć mamy. Rozglądam się dookoła, ale nigdzie jej nie widzę.

Odegraj: strach

Załącznik nr 2

Sytuacje i wspomnienia

Wytnij karty. Przyjrzyj się sytuacjom i pomyśl, z jakimi miejscami i uczuciami ci się kojarzą.

1. Spotkanie na lotnisku

2. Pożegnanie po wakacjach

Załącznik nr 2

Sytuacje i wspomnienia

Wytnij karty. Przyjrzyj się sytuacjom i pomyśl, z jakimi miejscami i uczuciami ci się kojarzą.

3. Czytanie w klasie

4. Przewrócony zamek

Załącznik nr 2

Sytuacje i wspomnienia

Wytnij karty. Przyjrzyj się sytuacjom i pomyśl, z jakimi miejscami i uczuciami ci się kojarzą.

5. Pierwszy dzień w szkole

6. Przykra uwaga kolegi

Załącznik nr 2

Sytuacje i wspomnienia

Wytnij karty. Przyjrzyj się sytuacjom i pomyśl, z jakimi miejscami i uczuciami ci się kojarzą.

7. Pieczenie pierników

8. Gdzie jest mama?

Załącznik nr 3

Moje koło emocji

Wpisz lub narysuj poznane uczucia. Możesz wybrać kilka pól albo umieścić słowo między nimi. Poproś o pomoc w zapisaniu słów, jeśli jej potrzebujesz.

Imię: _____

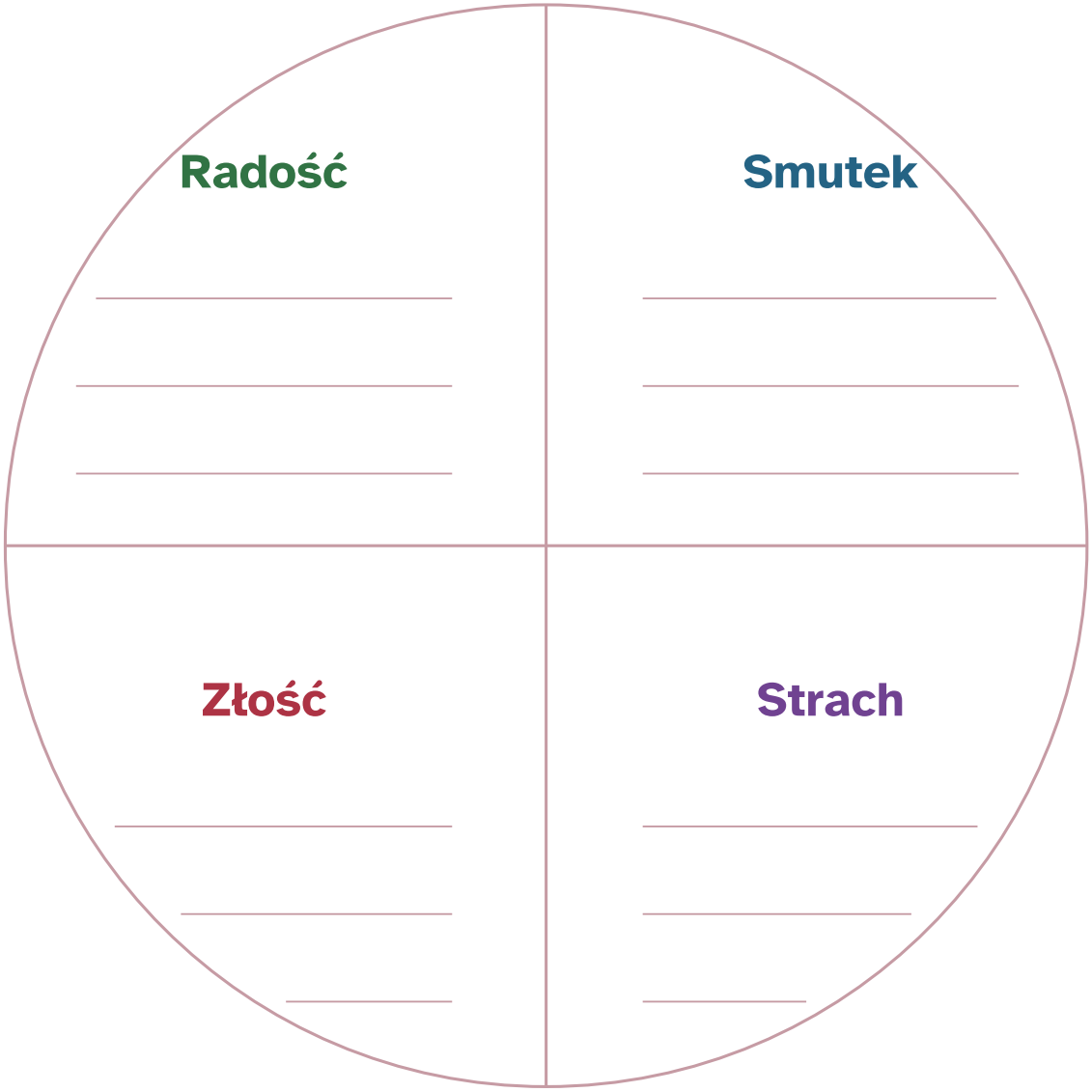

Wszystkie uczucia są ważne. To koło pomaga poznawać słowa; nie ma jednego sposobu ich rozmieszczenia.

Załącznik nr 4

Walizka emocji

Wybierz słowo, które chcesz zapamiętać. Możesz je powiedzieć, wskazać lub narysować. Podziel się odpowiedzią, jeśli masz ochotę.

Dzisiaj zabieram ze sobą słowo...

_____

bo...

_____